

DE JEZUS MANIER

niet wijzen maar wenken

Arie-Jan Mulder

Inhoud

1	Vooraf	7
2	Een gesprek in de nacht	9
3	Een gesprek op het heetst van de dag	23
4	Het evangelie van de volgende dag	48
5	Wees gerust	69
6	Op steen schrijven	80
7	Een onbereikbaar koninkrijk?	94
8	Wat zie je?	114
9	Vijgenbladeren en oordeel	123
10	Gewitte graven	140
11	Twee bange mensen	153
12	Ons en wij	165
13	Brood in de nacht	177

1. Vooraf

Dit boek is ontstaan in een periode van rust die ik noodgedwongen moest nemen nadat ik een zware hartaanval had gehad. Dat bleek een tijd van gezegende rust. Want in die tijd ben ik alle vier de evangeliën opnieuw gaan bestuderen en wel met speciale aandacht voor de manier waarop Jezus met mensen omging. Wat ik te zien kreeg, was voor mij, ook na al mijn jaren van bijbellezen, echt fascinerend.

Het thema van dit boek is dus de manier waarop Jezus met mensen omging. We lezen een aantal van die vertrouwde verhalen uit de evangeliën opnieuw, maar nu met een blik die vooral gericht is op de dynamiek tussen Jezus en zijn gesprekspartners. Hoe reageren ze op elkaar? Waar is Jezus op uit? En wat doet dat met de mensen met wie hij praat?

Als we zo kijken hoe Jezus met mensen optrok, dan kunnen we daar veel van leren. Om te beginnen wordt in de loop van die gesprekken steeds duidelijker hoe zijn houding naar mensen was. Dat blijkt samen te vatten in wat de ondertitel van dit boek is geworden: niet wijzen maar wenken. Hij keek niet naar wat mensen verkeerd deden, maar naar wat ze nodig hadden. Niet oordelen maar helpen.

Ook geeft deze aandacht voor de manier waarop Jezus met mensen omging meer duidelijkheid over wat hij precies bedoelde met zijn woorden. Dat levert allerlei verrassende inzichten op.

Dit voorbeeld van Jezus kan ongetwijfeld stimulerend werken voor onszelf in onze dagelijkse omgang met anderen. Daarnaast is deze benadering - 'de Jezus manier' - bijvoorbeeld ook in pastorale gesprekken heel vruchtbaar.

Daarbij moet wel meteen gezegd worden dat wat Jezus deed geen ‘maniertje’ was. En dat moet het voor ons ook niet worden. Dit boek reikt geen ‘methode’ aan, maar probeert zichtbaar te maken wat Jezus’ basishouding was. Dat was uiteraard een houding van liefde. Maar de vorm waarin hij dat concreet maakte was iedere keer weer verrassend en persoonlijk.

Als we in deze verhalen keer op keer zien hoe geweldig Jezus dat deed, dan zou de moed ons in de schoenen kunnen zakken. Is dat voorbeeld van Jezus voor ons ook maar enigszins haalbaar?

Op die vraag geeft Jezus zelf uiteindelijk een heel concreet antwoord, zoals we verderop in het boek zien. En dat is geen goedkope instant-oplossing, maar een heel nuchtere en hoopvolle benadering, die iedereen zich in principe eigen kan maken.

Als dit boek jou daarbij kan helpen, dan ben ik blij dat de zware tijd die ik persoonlijk achter de rug heb misschien ook vrucht mag dragen in jouw leven. Ik hoop van harte dat dit voorbeeld van Jezus je zal inspireren.

Arie-Jan Mulder

2. Een gesprek in de nacht

We gaan een ontmoeting zien en een gesprek horen tussen twee mannen, Nikodemus en Jezus. Hoe gaan zij met elkaar om? Begrijpen ze elkaar wel? En wat begrijpen wij van hun gesprek?

We nemen een aanloopje, en beginnen in Johannes 2:23-25. *Toen Jezus op Pesach in Jeruzalem was, kwamen veel mensen tot geloof in zijn naam, omdat ze de wondertekeneken zagen die hij deed. Maar Jezus had geen vertrouwen in hen, omdat hij hen allemaal kende, en niemand hoefde hem iets over de mens te vertellen, want hij wist zelf wat er in een mens omgaat.*

De mensen kwamen naar Jezus vanwege de wonderen die hij deed. Ze waren daar diep van onder de indruk en geloofden in hem, of met andere woorden: ze vertrouwden hem. Maar dan staat er: Jezus had geen vertrouwen in hen. In een andere vertaling heet het: Hij vertrouwde zichzelf niet aan hen toe. Hij wist namelijk wat de mensen dreef: ze kwamen op hem af vanwege de wonderen die hij deed. Maar Jezus kwam niet om wonderen te doen, maar om een koninkrijk te vestigen. Daarom noemt Johannes in zijn evangelie de wonderen dan ook consequent 'tekenen'. Het ging niet in de eerste plaats om de wonderen zelf - hoe geweldig dat ook was voor iedereen die een wonder mocht beleven - maar om het teken dat ieder wonder was, om de verwijzing naar de kracht van God en het komende Koninkrijk.

De mensen wilden zich dus wel met Jezus verbinden omdat hij bijzondere dingen deed, maar Jezus verbond zichzelf niet met deze mensen omdat hij wist dat ze met verkeerde motieven kwamen. Ze kwamen niet om zichzelf aan God te geven maar om iets voor zichzelf te halen.

Hierna volgt het verhaal van de ontmoeting van Jezus met Nikodemus. We lezen het bewust in het verband waarin het in de bijbel staat. Dus lezen we vanuit hoofdstuk 2 door

naar hoofdstuk 3: *...en niemand hoefde hem iets over de mens te vertellen, want hij wist zelf wat er in een mens omgaat. Zo was er een Farizeeër, een van de Joodse leiders, met de naam Nikodemus.*

Direct nadat Johannes heeft uitgelegd dat Jezus het hart van de mensen kent, zegt hij: *Zo was er ... Nikodemus.* Door het gebruik van het woordje 'zo' wordt ons bij het begin van deze ontmoeting verteld dat Jezus al wist wat er in het hart van Nikodemus was toen die bij hem op bezoek kwam. Dat is iets om op te letten. Jezus weet wat er in een mens omgaat. En bij iedere ontmoeting zie je dan ook dat Jezus heel precies aansluit bij de vragen en problemen van zijn gespreksgenoot. Zo ook bij Nikodemus. In het nu volgende gesprek gaat Jezus Nikodemus helpen met zijn diepste vragen.

Maar voordat we het gesprek lezen, moeten we eerst nog een lastige hobbel nemen. Er staat namelijk: *Hij kwam in de nacht naar Jezus toe.*

Waarom kiest Nikodemus dit vreemde tijdstip voor een bezoek? Vaak wordt gedacht dat hij stiekem in het donker naar Jezus toe ging omdat hij niet gezien wilde worden met deze populaire rabbi. Dan zou zijn keus voor een nachtelijke ontmoeting dus zijn ingegeven door heimelijkheid en angst. De tekst zelf geeft geen enkele aanwijzing voor zo'n uitleg. Integendeel, zou ik zeggen. Als we zo over hem denken, zegt dat meer over onze ingebakken neiging om negatief over anderen te zijn dan over de persoon van Nikodemus zelf. We zien hem verderop in het evangelie van Johannes namelijk nog twee keer terug, en dan lezen we dat hij het eerst heel dapper voor Jezus opneemt, tegen de stroom in, en daarna dat hij helpt om het lijk van Jezus - een door zijn eigen collega's terechtgestelde crimineel! - te begraven. Nikodemus is dus helemaal geen bang figuur.

Het is eigenlijk ook wel hoogmoedig als we Nikodemus zo gemakkelijk verdenken van slechte motieven. Dan geven we

hem direct een stempel: die Farizeeën en schriftgeleerden deugen niet, en hier heb je er weer zo eentje die schijnheilig komt doen. We kijken eigenlijk op hem neer en voelen ons diep van binnen best wel tevreden dat wij zelf niet zo zijn.

De omstandigheden en de inhoud van het gesprek geven geen aanleiding voor zo'n negatieve beoordeling. We kunnen gewoon positief naar hem kijken: hij komt niet overdag naar Jezus toe omdat die dan omstuwd wordt door wonderzoekers, zoals we overal in de evangeliën lezen. Hij komt 's avonds omdat hij graag in alle rust een gesprek wil voeren met deze rabbi. En dat is ook wat we zien gebeuren: Jezus en Nikodemus voeren een heel serieus en wederzijds respectvol gesprek.

Als we onszelf toestaan om zo negatief over Nikodemus te denken, nog voordat het gesprek zelfs maar is begonnen, dan kijken we al direct met verkeerde ogen naar dat gesprek. Dan zijn we geneigd om te denken dat Nikodemus niet deugt, en dat Jezus hem eens flink de waarheid zegt. Maar dat is niet wat er gebeurt.

Let maar eens op de houding van Jezus in dit gesprek. Jezus behandelt zijn bezoeker helemaal niet als iemand die met onzuivere motieven naar hem toe komt. Integendeel, hij behandelt hem met respect en doet wat hij altijd doet met een serieuze gesprekspartner: hij weet wat zijn behoeften zijn en reageert daarop. Hij gaat als het ware naast hem zitten en probeert hem verder te helpen. Wij hadden Nikodemus misschien al veroordeeld voordat het gesprek begonnen was, maar Jezus doet dat niet. Hij oordeelt niet en hij behandelt Nikodemus niet als een tegenstander, maar als een vriend die hij naar zich toe wil halen. Wat we zien is een ontmoeting vol wederzijds respect. Want wat Jezus niet deed met de wonderzoekers overdag, doet hij wel met Nikodemus: hij vertrouwt zichzelf aan hem toe. Hij neemt hem in vertrouwen over zijn werkelijke missie en bouwt een vertrouwensband met hem op. Je kan zelfs denken dat Jezus

wel iets van zichzelf in Nikodemus herkent, en daarbij aansluit. Want ook hij zelf is niet primair gericht op de drukte die hij alle dagen om zich heen heeft van mensen die wonderen zoeken. Hij doet dat wel, vanwege zijn missie en vanwege de mensen, maar we zien heel vaak dat hij de stilte opzoekt om te bidden en inzicht te verwerven. Wat dat betreft lijken Nikodemus en Jezus wel een beetje op elkaar en is er wellicht wat wederzijdse herkenning geweest. In elk geval zal uit het gesprek heel duidelijk worden dat Jezus zich wel aan Nikodemus toevertrouwt.

Nikodemus opent het gesprek als volgt: *'Rabbi, wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekenen doen die u verricht.'*

Let op het respect waarmee Nikodemus - nota bene zelf een van de leiders van het volk - Jezus aanspreekt. Hij noemt hem rabbi, mijn heer. Dat is een eerbiedige aanspreektitel die door de Joden werd gebruikt voor hun leraren. Hij twijfelt er ook niet aan dat God door Jezus heen werkt. Hij zegt dat zelfs twee keer in één zin. En hij heeft het ook over de wondertekenen van Jezus, maar hij komt niet om zelf iets te ontvangen, zoals de menigte overdag, maar om te begrijpen wat Jezus komt doen. Hij weet dus heel goed dat de wonderen tekens zijn en verwijzen naar iets groters. En hij wil geen wonder voor zichzelf, maar hij wil weten hoe het zit met dat grote dat God gaat doen. Dat is de vraag die uit de eerbiedige woorden van Nikodemus spreekt en dat is de vraag waarop Jezus gaat reageren.

En Jezus antwoordt hem: *'Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.'*

Jezus kent het hart van Nikodemus en hij hoort zijn woorden, en hij weet dat deze man uitzielt naar het koninkrijk van God. Hij reageert dus rechtstreeks op de vragen in het hart van zijn gesprekspartner, maar hij doet dat op een beetje raadselachtige manier. Hij laat namelijk wel merken dat hij bij Nikodemus het verlangen naar het

koninkrijk herkent, maar hij zegt tegelijkertijd dat dat koninkrijk eigenlijk onzichtbaar voor hem is omdat hij daarvoor opnieuw geboren moet worden. Het gesprek neemt zo een wonderlijke wending. Het lijkt even alsof de twee mannen nu in raadselen gaan spreken, maar uiteindelijk wordt alles heel duidelijk, zoals we zullen zien.

Het is voor ons intussen wel belangrijk om te beseffen dat deze twee mensen een typisch Joods leergesprek aan het voeren zijn. De eerbiedige leerling (Nikodemus) stelt vragen aan de leraar (Jezus). Die antwoordt op een manier die de vragensteller verder aan het denken zet. En dat leidt dus tot nieuwe vragen. Zo krijgt het gesprek een vorm waarin de leerling telkens vraagt 'hoe?' en de leraar dan iedere keer antwoordt 'zo'. Nikodemus stelt de (onuitgesproken) vraag: 'hoe zit het met het koninkrijk van God?' Jezus antwoordt: 'zo, namelijk je moet er opnieuw voor geboren worden'. Dat patroon van hoe... zo... wordt in dit gesprek drie keer herhaald. Dat is de structuur van het gesprek.

We hebben gelukkig al vastgesteld dat we niet met een negatieve bril naar deze conversatie moeten kijken. Want anders zouden we namelijk kunnen denken dat Jezus hier tegen Nikodemus spreekt in een sfeer van vijandschap. Dan kan je deze woorden van Jezus zelfs zo opvatten dat hij Nikodemus vernedert met de opmerking dat hij wel naar het koninkrijk kan vragen maar dat hij het toch niet kan zien, omdat hij er niet bij hoort. Maar dat is absoluut niet wat Jezus doet. Hij wijst zijn gesprekspartner niet af, maar hij zet hem aan het denken. En dat doet hij op zo'n manier dat Nikodemus uiteindelijk zal kunnen begrijpen waar het om gaat.

We moeten wel even stilstaan bij de term *opnieuw geboren worden*, die Jezus hier gebruikt. Dat is een bekende uitdrukking geworden, ook al wordt hij maar op twee plaatsen in de bijbel gebruikt. Als we kijken naar hoe dat begrip tegenwoordig gehanteerd wordt, dan wordt er vaak

onderscheid gemaakt tussen twee soorten christenen: wedergeboren christenen en niet wedergeboren christenen. Wie wedergeboren is heeft een soort speciale band met God en heeft een levend geloof. En christenen die niet wedergeboren zijn, zijn dan meer naam-christenen, die niet de volheid van het geloof ervaren en misschien zelfs een soort dood geloof hebben. Als dat waar is, dan is het dus wel heel belangrijk om wedergeboren of opnieuw geboren te zijn. We zullen zien wat Jezus precies uitlegt over wedergeboorte en ontdekken dat hij dat heel concreet maakt. Maar we moeten als lezer wel bij de les blijven om het gesprek goed te begrijpen, want bij de volgende vraag van Nikodemus zouden we zo maar weer uit de bocht kunnen vliegen.

‘Hoe kan iemand geboren worden als hij al oud is?’ vroeg Nikodemus. ‘Hij kan toch niet voor de tweede keer de moederschoot ingaan en weer geboren worden?’

Is dat niet een ontzettend domme vraag van iemand die er dus echt helemaal niets van snapt? Nee, natuurlijk niet! Deze Farizeeër is een ontwikkeld en verstandig mens, en hij begrijpt heus wel dat een mens niet terug de baarmoeder in geduwd kan worden. En als wij dat een domme vraag vinden, zegt dat dus weer opnieuw iets over onszelf, over hoe wij naar de ander kijken. Nee, wat Nikodemus doet is iets wat wel typerend is voor zo’n soort gesprek tussen twee rabbi’s: hij reageert op zijn gesprekspartner door diens bewering uit te vergroten. Dat is een beproefde manier om meer duidelijkheid te krijgen. Hij vraagt dus op een heel beeldende manier weer ‘hoe?’ en Jezus gaat dan ook weer antwoorden ‘zo’:

‘Waarachtig, ik verzeker u: niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij hij geboren wordt uit water en geest. Wat geboren is uit een mens is menselijk, en wat geboren is uit de Geest is geestelijk.’

Weer geeft Jezus een antwoord, en weer zal het Nikodemus niet meteen duidelijk zijn wat hij bedoelt. Sterker nog, ook in onze tijd blijkt deze opmerking nog voor veel verwarring te kunnen zorgen. De combinatie van water en geest wordt namelijk nogal eens uitgelegd als de doop in water en de doop in de Geest. En als we eenmaal gewend zijn aan zo'n uitleg, dan kan het misschien lastig zijn om die uitspraak nog eens met frisse ogen te bekijken. Maar Jezus heeft het hier niet over de doop. Als we deze twee uitspraken van Jezus in hun onderlinge verband lezen dan wordt dat vanzelf duidelijk. Eerst zegt hij dat een mens, om het koninkrijk van God binnen te gaan, geboren moet worden uit water en geest. En in de volgende zin werkt hij dat verder uit door te spreken over menselijke geboorte (namelijk uit het vruchtwater van de baarmoeder) en geestelijke geboorte. Geboren worden uit water noemt hij dus de menselijke geboorte en geboren worden uit geest de geestelijke geboorte. De vraag van Nikodemus is immers of een mens twee keer uit zijn moeder geboren moet worden en Jezus legt dan uit dat een mens één keer uit zijn moeder geboren wordt en één keer uit Gods Geest. Ieder mens wordt geboren uit het (vrucht)water van zijn moeder en de mens die het koninkrijk van God wil binnengaan moet daarnaast nog eens (opnieuw) geboren worden uit Gods Geest.

Nikodemus begrijpt blijkbaar het onderscheid tussen die twee vormen van geboren worden wel, want zijn volgende vraag gaat verder over die geestelijke geboorte: *'Maar hoe kan dat?'* vroeg Nikodemus. Dit is de derde en laatste keer in het gesprek dat hij vraagt 'hoe...?' En Jezus gaat weer antwoorden 'zo...', maar deze keer gebruikt hij meer woorden en wordt hij ook veel duidelijker.

Alleen moeten we aan het begin van zijn antwoord wel weer even opletten want het lijkt wel of het gesprek nu scherper van toon wordt: *'Begrijpt u dit niet,'* zei Jezus, *'terwijl u een leraar van Israël bent? Waarachtig, ik verzeker u: wij spreken*

Wat dit boek zo boeiend en rijk maakt is het feit dat de auteur door zijn zorgvuldige lezing en originele doorkijkjes je direct meeneemt in de Bijbelverhalen en je er onderdeel van maakt. De toon is pastoraal en prikkelend tegelijk, zodat je als lezer tegelijk getroost en uitgedaagd wordt.

Dit is Bijbelstudie op z'n best!

- *Teun van der Leer, rector Baptistenseminarium en hoofdredacteur Soteria*

Mooi hoe Arie-Jan laat zien hoe Jezus als het ware kruipt in de huid van zijn toehoorder. Dat is inderdaad wat wij ook moeten doen, willen we overkomen, willen we iets van Jezus laten zien. Als het goed is groeit dat in ons, als we het van Hem verwachten en ons laten leiden door Zijn Geest.

Dan zien we de mensen zoals Hij ze ziet. Ieder als een uniek, kostbaar wezen. Ook als ze niet geloven wat wij geloven.

- *Elly Zuiderveld, zangeres*

Arie-Jan heeft de gave om zo te schrijven dat het lijkt alsof hij naast je zit en je aanwijzingen geeft hoe je de bijbel goed kunt lezen. In 'De Jezus manier' liet hij mij op indringende wijze zien dat ik geneigd ben om personen in de bijbel, en daarmee ook in het echte leven, met argwaan tegemoet te treden. Door te wijzen op de manier waarop Jezus met mensen omgaat, veranderde hij mijn manier van kijken naar andere mensen van binnen uit.

- *Wim de Bruin, predikant Christelijke Gereformeerde Kerk*

Jezus' woord: 'Ik ben niet gekomen om de wereld te oordelen, maar om te redden wat verloren was', wordt door de schrijver - als een goede leerling van de Meester - aangetoond in Jezus' genezende contacten met mensen. Onweerstaanbaar is er de uitnodiging aan de lezer om in Jezus' Geest een bevrijdende mens te worden.

- *zuster Teresia, Trappistin*

ISBN 978-90-815474-5-1

9 789081 547451 >